

КОНТРАСТИВНА ПРОУЧАВАЊА СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ПРАВЦИ И РЕЗУЛТАТИ

Ур. Иван Клајн, Предраг Пипер. Српска академија наука и уметности, Одељење језика и књижевности, Београд, 2010, 375 стр.
(= Српски језик у поређењу са другим језицима, књига 1)

Зборник „Контрастивна проучавања српског језика: правци и резултати“ доноси преглед широког поља лингвистичких истраживања заснованих на поређењу језика. Научној јавности њиме се презентује седамнаест прегледних радова који освјетљавају различите видове односа српског језика са другим језицима, сродним и несродним: мађарским, бугарским, македонским, белоруским, словачким, енглеским, словеначким, чешким, француским, арапским, пољским, руским, украјинским, њемачким, албанским, хрватским, јапанским, шпанским (према редослиједу навођења). Двадесет један аутор и коаутор су приказали одговарајућа поља истраживања са различитим схватањем контрастивног метода, тако да захват у материјал заправо манифестује скоро све области примјене поређења: од упоредно-историјског проучавања језика, преко контрастирања у ужем смислу, до језичких контаката и наставе страних језика. Због тога је и распон праћења језичких односа са српским различит, те обухвата синхронијски и дијахронијски аспект, стандардни језик и дијалекте.

Издање зборника из штампе свакако ће бити поздрављен од стране оног дијела наше лингвистичке јавности која је посвећена контрастивном проучавању језика, иако можда контрастивна анализа није успјела да се заокружи као посебна грана лингвистике, са сопственим објектом проучавања. Без обзира на то, контрастирање је широко заступљено, посебно у области страних језика и језика средине, а његови коријени код нас сежу до првих деценија 20. вијека.

Право богатство овог зборника су библиографски прилози уз сваки преглед, који омогућују да се сагледа обим и врста контрастирања са појединим језицима, примијењени теоријски модели,

уочени методолошки проблеми. Са друге стране, они омогућују и да се види у чему се састоји допринос контрастивних истраживања науци о српском језику и колики је он. Као допринос могу се посматрати првенствено конкретни резултати анализе проистекли из сучељавања других језика са српским, али, у многим случајевима, и примјена нових метода и модела на српски језички материјал. Контрастивна истраживања језика су нужно ослоњена на двије традиције, страну и матерњу, па због тога често служе као проводници идеја из једне средине у другу.

Обим библиографских података уз поједине прегледе је различит: у већини случајева је врло исцрпан, негдје нужно селективан, као у случају русистичких радова, јер већ постоје библиографије југословенске и српске лингвистичке русистике. Нажалост, у неким случајевима је селективност замијењена рестриктивношћу, тако да су аутори остали дужни читаоцима податке из периодике (као што је случај са француско-српским истраживањима).

У више прегледа (чешки, украјински, белоруски, словачки, бугарски, дјелимично руски) аутори су представили резултате контрастивних истраживања према српском језику не само у нашој него и у страниј средини. Ово омогућава да се донекле сагледа и упореди положај србистике у тим земљама и одговарајућих страних филологија код нас, па и да се запазе подручја гдје се још може проширити истраживање или поради на институционалном јачању србистике. На примјер, уочљива је несразмјера између србистичких истраживања у Бугарској и бугаристичких у Србији, док је, рецимо, у Белорусији србистика успјешно ступила на пут развоја. Поље контрастивних истраживања још може бити проширено, посебно између српског и несловенских језика, као што су албански, арапски, јапански, шпански и др., те на тај начин дати и допринос типолошком проучавању.

Обим и озбиљност бављења контрастивном анализом код нас показују и бројни дисертациони радови, магистарски и докторски, који су у дијелу прегледа посебно анализирани или истакнути у пододјелке библиографије. Сви они улазе у корпус српске лингвистике и доприносе сагледавању особина српског језика, не само страног. Бављење контрастивном анализом супротстављањем двају језика у синхронном пресеку код нас је било и институционално подржавано путем финансирања пројеката, да поменемо примјер најстаријег пројекта YSCEEP (енглески и српскохрватски) или Манхајмског пројекта (њемачки и српскохрватски). Дobar примјер континуираног бављења контрастивним истраживањем су и дугогодишњи

пројекти мађарски-српски и словачки-српски у Новом Саду, који су дали значајне резултате. Њима се у новије вријеме придружују истраживања румунског и српског, те русинског и српског.

Може се претпоставити да ће пажњу научне јавности посебно привући проблематика контрастирања српског и хрватског језика, због свих импликација које имају односи ових двају стандарда. У прегледном тексту дат је са једне стране историјат њихових конфронтација, а са друге предложен комплексан модел контрастивне анализе који проналази методолошку основу за њихово аналитичко сучељавање (Тошовић, 317–340).

Судећи према приложеним библиографским подацима, при контрастивној анализи доминира довођење у везу двају језика од којих је један матерњи језик истраживача, што је и уобичајени поступак. Контрастирање материјала трију језика је ријетко, али се примјери могу наћи у русистици, гдје се поред руског и српског укључују пољски и словеначки (Пипер 242–261). Правац анализе је најчешће од другог језика према српском, рјеђе обрнуто. Пред истраживаче би било корисно поставити питање стављања српског језика у позицију полазног или језика еталона, пошто би то могло донијети резултате употребљивије за србистику. Други значајан методолошки проблем који се може назрети је потреба за разрадом основе поређења, чије би дефинисање дало егзактније резултате контрастивне анализе. У вези са даљим развојем контрастивног приступа језицима код нас стоји акутан проблем стварања српског националног електронског корпуса, који не само да би умногоме олакшао рад истраживачима већ и омогућио увођење метода корпусне лингвистике.

Публикацијом зборника дат је синтетички приказ једног поља истраживања које је углавном остајало ван фокуса пажње, носећи терет свог примијењеног аспекта. Ово је прилика да се резултати контрастивног истраживања код нас валоризују, посебно са тачке гледишта доприноса србистици.

*Душанка Мирић**

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за славистику

* dusanka3@open.telekom.rs